

Pilar 3 rapport 2015

BJUGN SPAREBANK

1 Innledning

Krav til finansinstitusjonenes beregning av kapitaldekning, Basel II, trådte i kraft 1. januar 2007. Kapitalkravene stiller spesifikke krav om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3) som skal bidra til at ulike markedsaktører bedre kan vurdere institusjonens risikonivå, risikostyring og kontroll samt kapitalisering.

Dette dokumentet inneholder informasjon om risikostyring, risikomåling og kapitaldekning i henhold til kravene i kapitalkravforskriftens del IX Pilar 3. Pilar 3 er ikke underlagt revisjon.

Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko (Pilar 1) er beskrevet i dokumentet. Videre inneholder det informasjon om bankens interne måling, rapportering og styring av risiko (Pilar 2).

Metodene for beregning av økonomisk kapital, samt bruken av denne i bankens styring er også beskrevet. I beregningene av økonomisk kapital blir også andre risikotyper enn de som er dekket av kapitalkravene kvantifisert.

Det legges opp til å utarbeide et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen. Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Bjugn Sparebank, og skal dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon slik dette fremkommer av kapitalkravforskriftens del IX.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling vil dokumentet oppdateres med ny informasjon. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i bankens kvartalsrapporter.

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokumentet vises til informasjon på Bjugn Sparebank sin hjemmeside www.bjugn-sparebank.no.

2 Dagens kapitaldekningsregler

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket var å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Regelverket skal sørge for at det blir større samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i finansinstitusjonene og den metodikken institusjonene selv benytter for å beregne sitt kapitalbehov. Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

I de påfølgende kapitlene er det redegjort nærmere for innholdet i den enkelte pilar.

2.1 Pilar 1

Minimumskrav til ansvarlig kapital

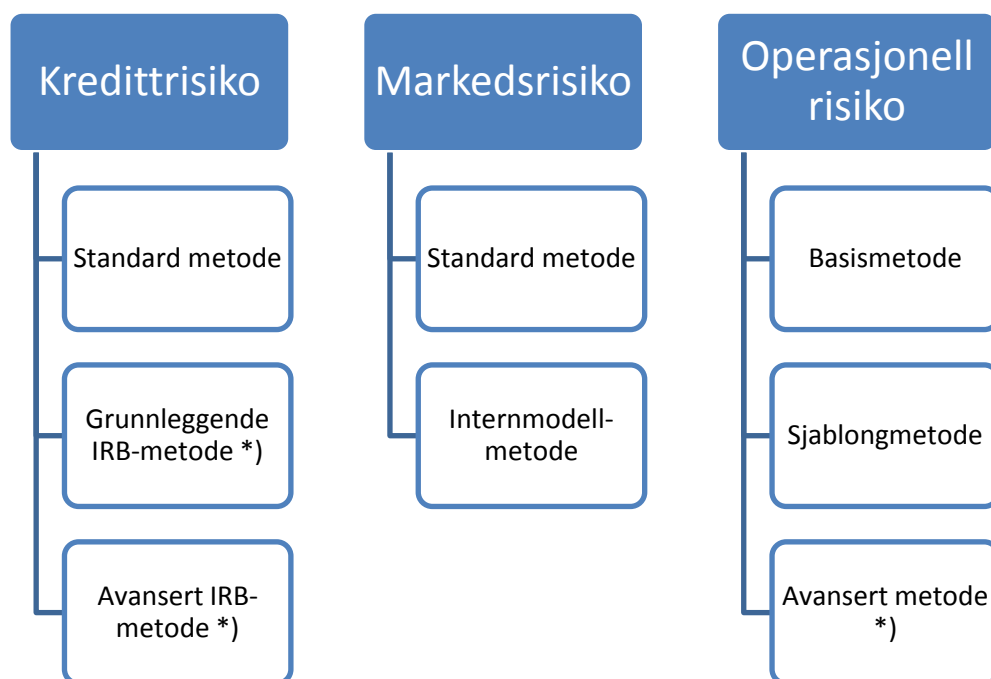
Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. De nye reglene innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt blir 8 %, men det er noen endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. De store endringene gjelder beregningen av kapitalkravet for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Krav til kapitaldekning for markedsrisiko berøres i mindre grad av det nye regelverket.

$$\frac{\text{Kjernekapital} + \text{Tilleggs kapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell risiko}} \geq 8\%$$

I lys av økte krav gjennom CRD IV regelverket vil krav til kjernekapital være minimum 13,0%¹ innen 1.juli 2016. For SIFI banker vil kravet til kjernekapital være minimum 15,0%².

Figur 1 viser de ulike metodene bankene kan benytte for å komme frem til beregningsgrunnlaget. Metodene som er merket med *) krever godkjenning av Finanstilsynet.

Figur 1: Mulige metoder for å komme frem til beregningsgrunnlaget i Pilar 1

2.2 Pilar 2

Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper

1. Pilar 2 stiller krav til bankenes kapitalvurderingsprosess (ICAAP) hvis formål er å sikre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil i den hensikt å

¹ Core tier 1 på 11,5% inkludert motsyklisk tillegg på 1,5% + Tier 1 på 1,5%

² Core tier 1 på 13,5% inkludert motsyklisk tillegg på 1,5% og SIFI tillegg på 2,0% + Tier 1 på 1,5%

skape sikkerhet for at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten.

2. I tillegg skal bankene ha en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå.

Finanstilsynet skal gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Finanstilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om de ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen. Det regulatoriske kravet om bankenes innrapportering av ICAAP ble gjeldende første gang i 2008.

Bjugn Sparebank har etablert en strategi og prosess for risikostyring og vurdering av kapitalbehov og hvordan dette kan opprettholdes.

Vurderingen av kapitalbehovet inkluderer størrelse, sammensetning og fordeling av den ansvarlige kapitalen tilpasset nivået på de risikoer som banken er eller kan bli utsatt for. Vurderingene er risikobaserte og fremoverskuende. Risikoområder som vurderes i tillegg til Pilar 1 risikoene, er konsentrasjonsrisiko i kredittporteføljen, verdipapir-, rente- og valutarisiko i bankporteføljen, likviditetsrisiko, forretningsmessig risiko, eierrisiko og omdømmerisiko. ICAAP har ikke oppmerksomhet på kun én metode eller ett tall, men presenterer et sett med beregninger med blant annet ulike tidshorisonter, konfidensnivå og forutsetninger.

Bjugn Sparebank har gjennomført vurderingene i 2016 med tilhørende rapportering til styret. Hovedkonklusjonene er at bankens risiko-, kapital- og likviditetssituasjon er forbedret i løpet av 2015, styring og kontroll i banken vurderes som tilfredsstillende og at banken etter styrets oppfatning er tilstrekkelig kapitalisert i forhold til bankens risikonivå.

Den operasjonelle og compliance risikoen har etter bankens vurdering økt i 2015 som følge av økende og mer komplekse regulatoriske krav spesielt innenfor kredittområdet, hvitvaskingsregelverket og krav knyttet til behandling av personopplysninger.

Banken mener likevel at den p.t. er tilstrekkelig bemannet for å ivareta kravene gjennom egen organisasjon og tilgang til kompetanse og samarbeid med Eika-alliansen. Økte regulatoriske krav fra myndigheter påfører økt fokus i organisasjonen ved forståelse, implementering, oppfølging og rapportering. Regulatoriske krav vil derimot bedre styring og kontroll i banken på flere risikiområder, og kan redusere omdømmerisiko og redusere konsesjonsrisiko.

2.3 Pilar 3

Offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til at ulike markedsaktører bedre kan vurdere institusjonenes risikonivå på ulike områder, deres styring og kontroll med risikoene samt institusjonens kapitalisering.

Intensjonen er at Pilar 3 skal medvirke til økt markedsdisiplin gjennom at markedsaktører har tilgang til relevant informasjon om institusjonene og kan handle deretter. Institusjonene kan med de nye kapitaldekningsreglene i større grad enn tidligere benytte egne metoder for å beregne kapitalkravet. Offentliggjøring av relevant informasjon er derfor blitt viktigere.

2.4 Nye reguleringer

2.4.1 Nye kapitaldekningsregler (Basel III)

Som en følge av den internasjonale finanskrisen ble det klart at dagens regelverk ikke har vært tilstrekkelig robust til at man har vært i stand til å regulere seg vekk fra krisen. Konsekvensen av dette er en rekke endringer i regelverket for å sikre økt robusthet. Forslagene i CRD IV er vurdert av Finanstilsynet og Norges bank, og de norske tilsynsmyndighetene støtter de internasjonale forslagene.

2.4.2 Nye krav til nivå og sammensetning av kjernekapital

Selv om minimum kapitaldekningsnivå ikke er endret vil det på internasjonalt nivå finne sted en vesentlig skjerping av krav til sammensetning av kjernekapitalen. Finanstilsynet i Norge har ligget i forkant, og de fleste av forslagene til innstramming av fradrag i kjernekapital vil derfor ha mindre effekt for norske banker enn for en del andre finansinstitusjoner i Europa.

2.4.3 Innføring av et uvektet kapitalkrav (Leverage Ratio)

Lave kapitalvekter har medført at institusjoner har kunnet ha betydelige eksponeringer som har hatt lave risikovekter. Verdifall på disse posisjonene medførte en svekkelse av soliditet og et behov for avvikling av posisjoner for å styrke kapitaldekningen.

På grunn av de lave risikovektene medførte det at vesentlige posisjoner ble realisert, og forsterket prisfallet. Innføring av et uvektet kapitalkrav vil bidra til å dempe disse effektene.

I tillegg til regnskapsmessig balanse skal det foretas justeringer for off-balance poster. Det foreløpige forslaget er et uvektet kapitalkrav på 3 %, men dette vil ikke påvirke bankens kapitalbehov.

Bjugn Sparebank har en leverage ratio på 10,26 % per 4.kvartal 2015.

2.4.4 Innføring av nye kapitalbuffere

Bufferkravet er delt mellom en bevaringsbuffer, en motsyklisk buffer og systemrisikobuffer. Kravet til bevaringsbuffer på 2,5 % av bankens beregningsgrunnlag gjelder alltid. I bevaringsbufferen er det ulike restriksjoner på en banks utdeling av overskudd avhengig av hvor i bufferområdet en bank befinner seg. Dersom banken er nær minstekravet til egenkapital, er restriksjonene strenge. Dersom banken nesten oppfyller bufferkravet er restriksjonene mindre strenge. Når det motsykliske bufferkravet skrur på av de nasjonale myndighetene, øker mengden bufferkapital en bank må ha for ikke å møte restriksjoner på utdeling av overskuddet, og hele skalaen for restriksjonene strekkes tilsvarende. Baselkomiteens forslag om motsyklisk kapitalbuffer innebærer at banker kan pålegges et tilleggskrav til egenkapitalen dersom systemrisikoen i økonomien øker. Rådet fra Norges Bank om når den motsykliske kapitalbufferen skal hensyntas vil som regel ta utgangspunkt i følgende fire nøkkelindikatorer:

1. Samlet kreditt (K2 husholdninger og K3 Fastlands-Norge) som andel av BNP for Fastlands-Norge
2. Boligpriser i forhold til husholdningens disponible inntekt
3. Salgspriser på næringseiendom
4. Andelen markedsfinansiering i norske kredittinstitusjoner

Tilleggskravet skal gjelde alle banker, siden denne systemrisikoen også kan ramme banker som ikke selv har hatt svært høy utlånsvekst. Den viktigste virkningen av tilleggskravet vil normalt være at bankene blir bedre rustet til å dekke tapene om de skulle komme.

Tilleggskravet vil kunne være fra null til 2,5 prosent og fastsettes av nasjonale tilsynsmyndigheter med 12 måneders varsel. Etter Baselkomiteens forslag vil kravet gjelde alle banker som gir kreditt til kunder i vedkommende land. Myndighetene i Norge har bestemt at motsykliske kravet vil være 1,5% per 1.juli 2016.

I tillegg er det innført kapitalbuffer for all bankvirksomhet og for de mest systemkritiske institusjonene som er «too big to fail» og som Basel Committee on Banking Supervision skriver «should have loss-absorbing capacity beyond the minimum standards and the work on this issue is ongoing». For Norge er det pålagt alle banker et generelt systemrisikobuffer på 3,0% og for de bankene som er definert som systemviktig er det foreslått et tillegg på 2,0%. For de mest systemkritiske bankene vil dermed denne systemrisikobufferen kunne utgjøre opp mot 5 %.

For detaljer rundt bankens kapitalmål se kapittel 5.

Bankens kapitalplan viser at Bjugn Sparebank har styringsfart til å nå sine kapitalmål både på kort og lang sikt gjennom inntjening og justering av risikovektede eiendeler.

2.4.5 Fremoverskuende nedskrivninger

Overgangen til nye nedskrivningsregler medførte en betydelig tilbakeføring av tapsavsetninger i banknæringen, både i Norge og utlandet. Kravet om objektivt observerbare bevis som grunnlag for nedskrivning (incurred loss) har som konsekvens at nedskrivningene blir konjunkturfølsomme. Det er stilt spørsmål ved om disse egenskapene er konjunkturforsterkende (prosykliske). Internasjonalt jobbes det nå med en overgang til fremoverskuende nedskrivninger (expected loss). Det er flere utfordringer knyttet til disse endringene, men IASB og FASB jobber med tanke på å etablere et felles regelverk som skal erstatte IAS 39.

2.4.6 Innføring av kvantitative likviditetskrav

Fra og med 2012 er det vedtatt en endring i rammestrukturen for likviditetsrisiko slik at denne er i samsvar med strukturen i Basel III -regelverket. Kortsiktige og langsiktige rammer for likviditetsrisiko måles ved de nye internasjonale standardene. Ved hjelp av observasjonsperiodene er det lagt opp til en gradvis tilpasning til minimumskravene innen tidsrammene, slik de er beskrevet av Baselkomiteén. Banken vurderer jevnlig forutsetningene som likviditetsstyringen bygger på. Dette omfatter vurderinger av om eiendeler som er klassifisert som likvide, kan realiseres eller belånes i henhold til forutsetningene som er lagt til grunn, samt i hvilken grad antagelsene om stabilitet i finansieringen er realistiske i en bankspesifikk krise eller i en situasjon med svikt i markedene.

2.4.7 Innføring av likviditetskrav (LCR)

Finansinstitusjoner møter stadig strengere krav for å ha en tilstrekkelig likviditetsbuffer for å overleve perioder med stort stress. LCR (Liquidity Coverage Ratio) har store likhetstrekk med tradisjonelle likviditetsindikatorer, men stiller strenge krav til hva som kvalifiserer som likvide aktiva. I hovedsak inngår kontanter, statspapirer og svært likvide aktiva (i dette tilfelle definert som obligasjoner med fortrinnsrett og godt ratede industriobligasjoner). Disse aktivaene skal dekke en netto negativ kontantstrøm i en stresset periode på 30 dager. I stresset inngår både balanse og off-balanceposter.

CRD IV innfører et generelt krav til likvide beholdninger fra 2014 samt rapporteringskrav relatert til LCR. Det er satt opp følgende innfasingskrav

LCR krav	Tidsfrist
60%	01.10.2015
70%	01.01.2016
80%	01.01.2017
100%	01.01.2018

Ved utgangen av 4. kvartal 2015 var bankens LCR beregnet til 217%. Likviditetsindikator 1 er beregnet til 111,8% mens likviditetsindikator 2 er 118,4%.

2.4.8 Innføring av krav om langsiktig finansiering(NSFR)

I etterkant av finanskrisen har fokus i større grad rettet seg mot løpetiden på bankens finansiering. Gjennom etablering av dette nøkkeltallet skal en sikre at bankens eiendelsside i balansen er tilstrekkelig langsiktig og stabilt finansiert, i dette tilfellet definert som finansiert med løpetider over ett år. Kravet forventes innført i 2018. Ved utgangen av 4.kvartal 2015 var NSFR beregnet til 143%.

3 Metodevalg

3.1 Kredittrisiko

Bjugn Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Standardmetoden innebærer at det benyttes standardiserte, myndighetsbestemte risikovekter ved beregningen av kapitalkravet.

3.2 Operasjonell risiko

Ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden, som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til gjennomsnittlig inntekt siste tre år.

3.3 Markedsrisiko

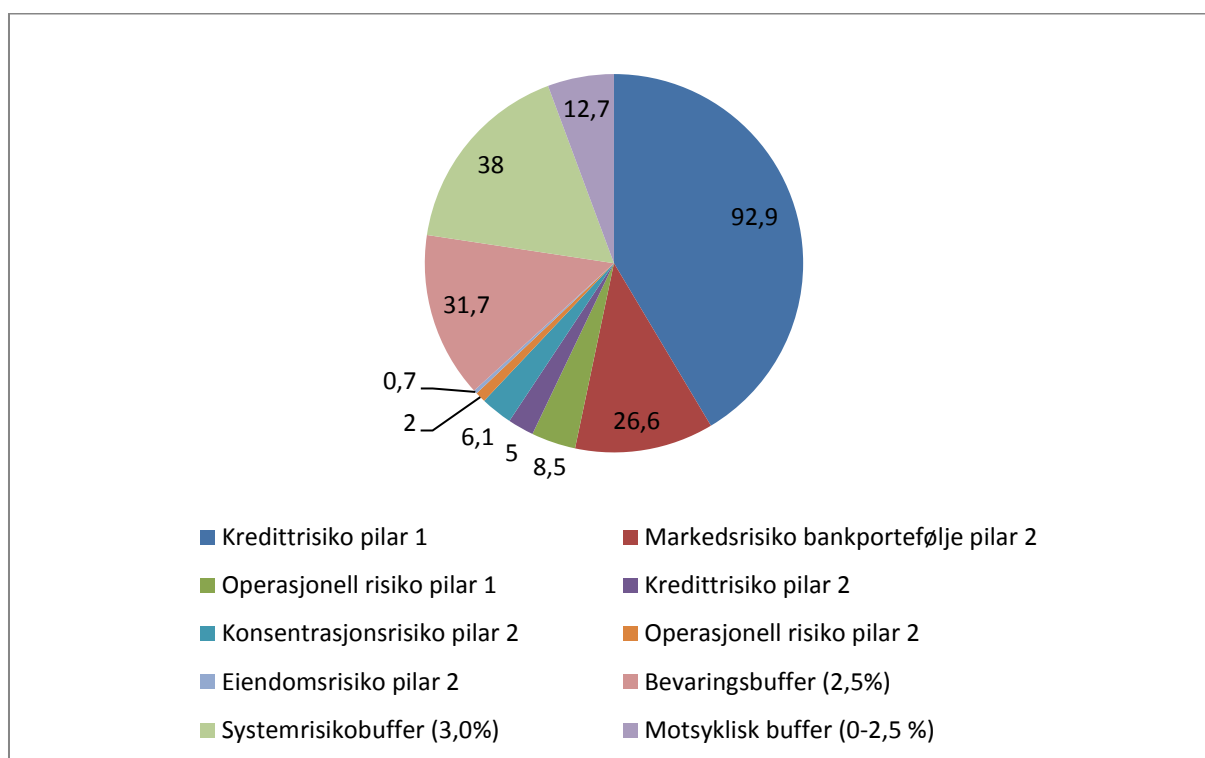
Bjugn Sparebank er fritatt fra krav om å beregne markedsrisiko. Banken har ikke posisjoner pr 31.12.2015 som innebærer at det beregnes kapitalbehov etter de regulatoriske regler under pilar 1.

3.4 Beregning av kapitalbehov

Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener å trenge for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Det er lagt til grunn standardmetoden for beregning av risikojustert kapital for kredittrisiko og operasjonell risiko samt supplerte med kvalitative vurderinger. Det er for de andre risikokategoriene komplettert med kvalitative vurderinger og beregninger.

Figur 2 viser fordelingen av risikojustert kapital per 31.12.2015 hentet fra ICAAP.

Figur 2: Fordeling av risikojustert kapital pr risikoområde

Bankens krav til kapitaldekning i kredittvirksomheten påvirkes av samlet kreditteksponering og den tapsrisiko som eksisterer i porteføljen.

Samlet vurdering av kapitalbehov er presentert og sammenligning av økonomisk kapitalbehov og regulatorisk kapitalbehov er presentert i Tabell 1.

Tabell 1 Sammenligning av økonomisk kapitalbehov og regulatorisk kapitalbehov

Risikotyper	ICAAP Pilar II	Akk.tap over 3 år i et alvorlig nedgangs- scenario	Regula- torisk kapital	Ren kjerne- kapital	Kjerne- kapital	Ansvarlig kapital
Kredittrisiko	5,0		92,9			
Operasjonell risiko	2,0		8,5			
Konsentrasjonsrisiko	6,1					
Markedsrisiko bankportefølje	26,6					
Eiendomsrisiko	0,7					
Strategisk- og forretningsrisiko	0,0					
Likviditet- og omdømmerisiko	0,0					
Bevaringsbuffer (2,5%)			31,7			
Systemrisikobuffer (3%)			38,0			
Motsyklisk buffer (1%)			12,7			
Totalt	40,4	50,4	183,8	259,1	259,1	259,1

4 Konsolidering

Bjugn Sparebank har ingen datterselskaper og er derfor ikke et konsern.

5 Risiko- og kapitalstyring

Markedet har siden sist Pilar 3 rapport definert nye nivåer for kapitaldekning, og det er et betydelig økt fokus på ren kjernekapital og kjernekapital. På bakgrunn av dette har banken revidert sine overordnede kapitalmål og fastsatt et nytt mål for kjernekapitaldekning. Ren kjernekapitaldekning skal være minimum 16,5%, kjernekapitaldekning skal være på minimum 18% og kapitaldekning skal være minimum 20% innen 31.12.2016. Banken ligger over disse målene pr. 31.12.2015. Kapitaldekning og spesifisering av risikovektet balanse er presentert i note 6.2 i årsregnskapet for 2015.

5.1 Formål

Risiko- og kapitalstyringen i Bjugn Sparebank skal støtte opp under bankens strategiske mål, samt bidra til å sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- en tydelig bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring.
- en god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- å tilstrebe god kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi.
- å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad.

Banken skal ha en moderat til lav risikoprofil.

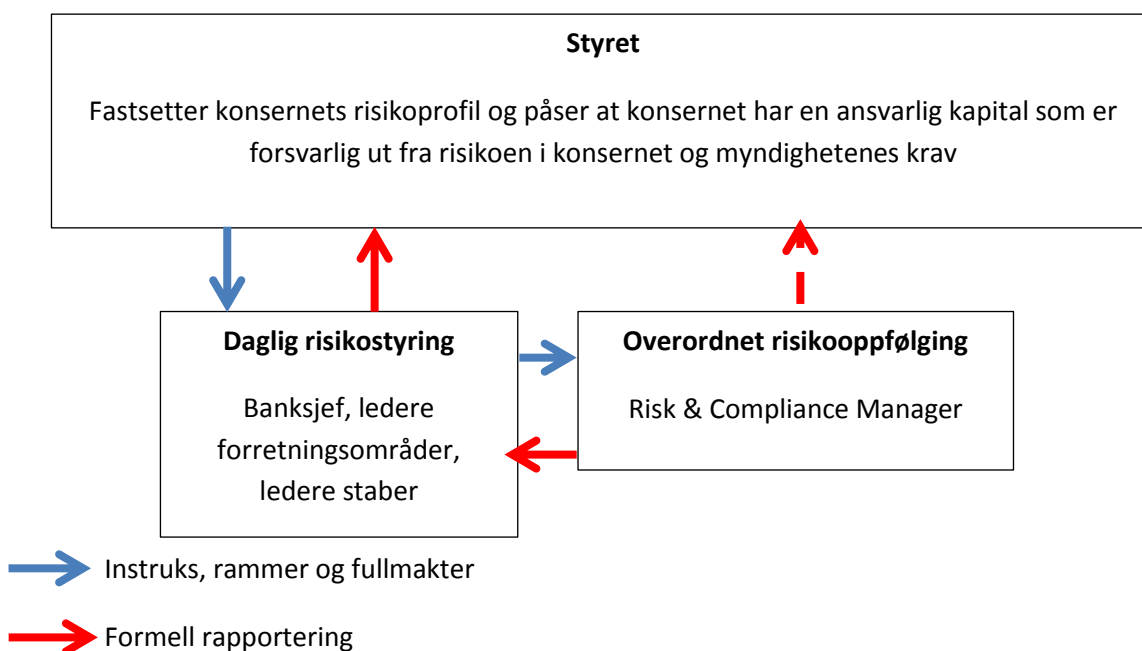
5.2 Kontroll- og styringsstruktur, roller og ansvar

I arbeidet med god og helhetlig risikostyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen (deres individuelle egenskaper og integritet, verdigrunnlag og etikk), ledelsesfilosofi/-stil og styringsprinsipper. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak.

Bjugn Sparebank har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Banken legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvaret for risikostyringen er derfor delt mellom ulike grupper i henhold til Figur 2 Illustrasjon for ansvaret for risikostyring.

Figur 2 Illustrasjon for ansvaret for risikostyring

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard. Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til og fokus på sentrale oppgaver årlig. Styret har opprettet et eget risiko- og revisjonsutvalg og et kompensasjonsutvalg. Risiko – og revisjonsutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører finansiell informasjon og bankens risikostyring og internkontroll. Utvalget består av et samlet styre.

Banksjef har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at banksjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i banksjef, og at risikoeksponeringen overvåkes. Banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsområder og stabsenheter har ansvaret for risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde. Dette innebærer at lederne skal sørge for at det etableres og gjennomføres forsvarlig risikostyring, og sørge for at denne utføres i samsvar med styringsdokumenter, fullmakter, rutiner og instruksjoner.

Risk & Compliance manager er organisert uavhengig av linje- og stabsenhetene og rapporterer direkte til banksjef. Funksjonen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Funksjonen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikobildet, og følger opp at banken etterlever gjeldende lover og forskrifter.

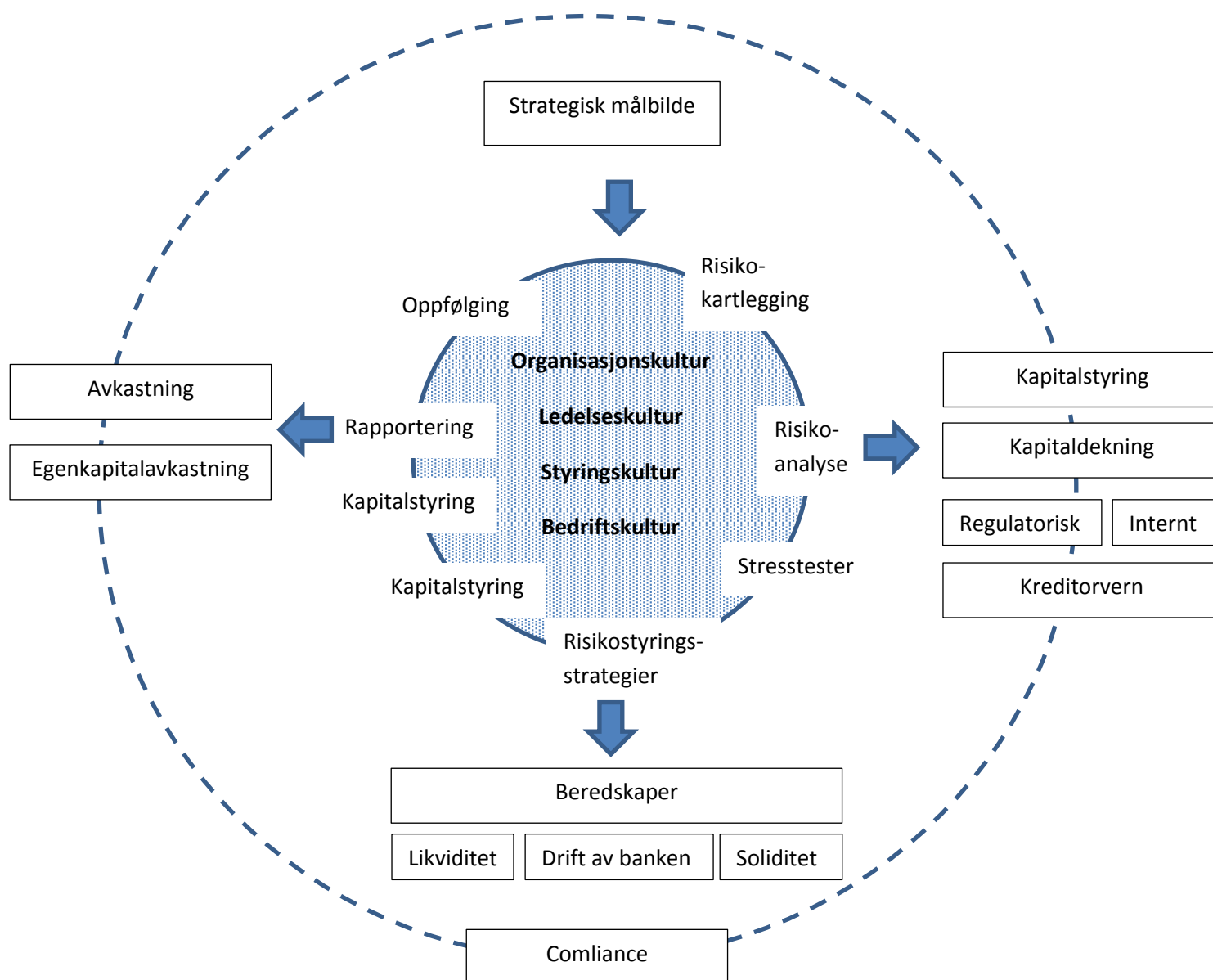
5.3 Elementer i risiko- og kapitalstyringen

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer den måten styret og ledelsen ønsker å styre konsernet på:

- Strategisk mål bilde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Risikostrategier
- Kapitalstyring (inkl. avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Sammenhengen mellom de enkelte elementene kan oppsummeres som i Figur 3.

Figur 3 Elementer i risiko- og kapitalstyring

Strategisk målbilde: Risiko- og kapitalstyringen i banken tar utgangspunkt i det definerte strategiske målbildet slik dette fremkommer gjennom strategiplanen.

Risikoidentifikasjon: Identifikasjon av risiko skal være fremoverskuende og integrert i strategi- og budsjettprosessen. Prosessen skal dekke alle vesentlige risikoer banken utsettes for og gjennomføres minimum årlig.

Risikoanalyse: Det skal gjennomføres en analyse av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsaksmekanismer. Vesentlige risikoer skal om mulig kvantifiseres gjennom forventet tap og behovet for risikojustert kapital. Primært vil dette gjelde kredittrisiko. Kvantifiseringen skal være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

Stresstester og scenarioanalyser: Det skal gjennomføres periodiske stresstester og scenarioanalyser for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen til konsernet. Analysene skal gjennomføres på de mest kritiske risikoområdene som bl.a. kreditt-,

markeds- og likviditetsrisiko, og skal ta hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling over en periode på minimum tre år.

Risikostrategier: Gjennom risikostrategiene skal styret definere ønsket risikoprofil gjennom etablering av risikobaserte rammer og måltall på de ulike risikoområder. Strategiene skal revideres årlig.

Kapitalstyring: Banken skal ha en kapitalstyring som sikrer:

- en effektiv kapitalanskaffelse og – anvendelse i forhold til bankens strategiske målbidde og vedtatte forretningsstrategi
- avkastning i tråd med vedtatt strategi
- tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil
- attraktive vilkår og langsiktig god tilgang på innlån
- utnyttelse av vekstmuligheter i bankens til enhver tid definerte markedsområde
- at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad

På grunnlag av det strategiske målbidde skal det årlig utarbeides en kapitalplan for de påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Kapitalplanen skal ta hensyn til fremskrivning av konsernets finansielle utvikling for de neste tre årene. Disse fremskrivningene skal ta hensyn til forventet utvikling i perioden samt en situasjon med alvorlige økonomiske tilbakeslag over minimum tre år. Med grunnlag i fremskrivningene av det samlede kapitalbehovet skal ledelsen og styret gjøre en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig og tilpasset Bjugn Sparebanks nåværende og fremtidige risikoprofil samt strategiske målbidde.

Bankens målsetting om ren kjerne-, kjerne- og total kapitaldekning skal sikre tilstrekkelig kapital til å:

- oppfylle myndighetenes krav
- ivareta vernet av bankens kreditorer

Oppfølging, rapportering og overvåking: Alle ledere er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde, og skal påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret og banksjef. Bankens risikorapportering har som formål å sikre at alle organisasjonsnivå har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Den overordnede overvåking av risikoeksponering og risikoutvikling foretas av Risk & Compliance Manager og følges opp gjennom periodiske rapporter til styret og administrasjonen

Beredskapsplaner: Bankenes kjernevirksomhet er å ta risiko. Denne vil over tid kunne påføre bankene større uventede tap, på tross av gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekning, likviditet og drift. Banken skal derfor ha beredskapsplaner på nevnte områder.

Compliance (Etterlevelse): Det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Dette skal skje gjennom:

- et tydelig verdigrunnlag og en etisk standard som er klart kommunisert og forstått
- en prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- en prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

6 Informasjon per risikogruppe

6.1 Sentrale risikogrupper

Bjugn Sparebank eksponeres for en rekke ulike typer risikoer. De viktigste risikogrupperne er:

Kredittrisiko: Er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparters manglende evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Markedsrisiko: Er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedskurser som renter, aksjekurser og valutakurser.

Operasjonell risiko: Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Likviditetsrisiko: Er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

Eierrisiko: Er risikoen for:

- at Bjugn Sparebank blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap.
- at Bjugn Sparebank må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskap, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre videre drift som følge av større underskudd.

Eierrisiko vurderes i tilknytning til selskaper hvor Bjugn Sparebank har vesentlig eierandel og/eller vesentlig innflytelse.

Forretningsrisiko: Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeatferd.

Omdømmerisiko: Er risikoen for svikt i inntjening og tilgang på funding på grunn av sviktende omdømme hos kunder, motparter og/eller myndigheter.

Strategisk risiko: Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

Compliance risiko: Er risikoen for at banken pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

6.2 Kredittrisiko

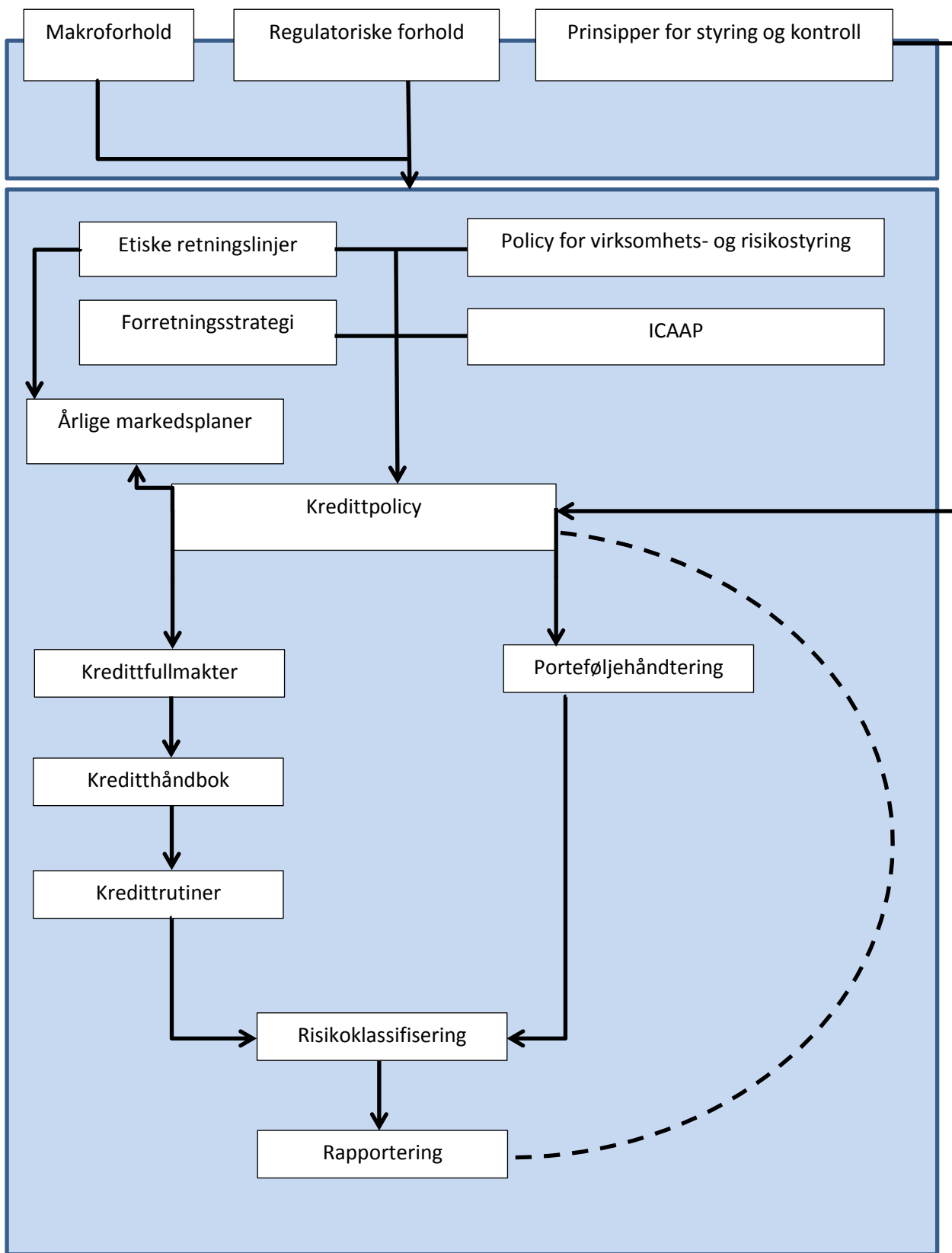
6.2.1 Styring og kontroll

Styring av kredittrisiko i Bjugn Sparebank skal gjennomføres i tråd med kravene/anbefalingene i:

- Kapitalkravsforskriften
- Finanstilsynets metodikk for risikobasert tilsyn

Figur 4 viser hva som ligger til grunn for styring og kontroll av kredittrisikoen.

Figur 4 Rammeverk for styring av kredittrisiko

Forretningsstrategi: Strategidokumentet beskriver markedsmessige mål for bankens markedsområde. Strategidokumentet utgjør et viktig utgangspunkt for øvrige styrings- og plandokumenter på området.

Etiske retningslinjer: De etiske retningslinjene fungerer som en rettesnor for bankens virksomhet ved å definere hvilke etiske krav vi stiller til oss selv og hvordan vi skal forholde oss til andre interessenter.

Policy for virksomhets- og risikostyring: Dette dokumentet er styrets instrument for fastsettelse og styring av bankens risikoprofil samt bankens interne rammeverk for styring og kontroll. Beregningene bygger videre på de risikomodeller og modellforutsetninger som ligger til grunn for konsernets **ICAAP**. Policyen gir føringer for bankens overordnede holdninger og prinsipper til risikostyring og skal sikre at banken etablerer og vedlikeholder en hensiktsmessig risikostyringsprosess. Videre skal dokumentet sørge for at rammeverket tilfredsstillende eksterne krav og forventninger til god risikostyring. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittpolicy: Kredittpolicy angir overordnede prinsipper for kredittgivning. Gjennom fastsettelse av volum og risikobaserte måltall knyttet til portefølje, delportefølje og enkeltkunde defineres ønsket risikoprofil. Dette danner grunnlaget for rapportering og oppfølging av den løpende risikoeksponeringen. Policyen beskriver hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. Hensikten er å sikre at banken opptrer ensartet og i tråd med eksterne rammebetingelser (lover og regler) og internt fastsatt risikonivå. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Årlige markeds- og aktivitetsplaner: De årlige markeds- og aktivitetsplanene beskriver hvilke aktiviteter som skal gjennomføres det enkelte år. Disse skal bidra til at de markedsmessige, inntjeningsmessige og risikomessige målsettinger i henhold til bankens strategiplan og risikostراتيجier nås. Årlige markeds- og aktivitetsplaner fastsettes administrativt.

Bevilgningsreglement/kredittfullmakter: Styret delegerer kredittfullmakt til banksjef og fastsetter bankens bevilgningsreglement. Kredittfullmaktene er personlige og skal gjenspeile den enkeltes kompetanse. Kredittfullmaktene differensieres etter volum og risiko. Bevilgningsreglementet revideres ved behov, minimum årlig.

Kreditthåndbok: Denne fastsetter mer detaljerte kriterier for kredittvirksomheten. Håndboken beskriver hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen

Prosessdokumentasjon/kredittrutiner: Dokumentene regulerer ulike forhold knyttet til den løpende kredittgivning og engasjementsoppfølging, herunder rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer, vurdering av nedskrivningsbehov m.v. Dokumentene utarbeides av Kredittsjef PM og BM i samråd med forretningsområdene, og vedtas av banksjef. Dokumentene revideres løpende.

Risikoprising: Bjugn Sparebank etterstreber riktig prising av kredittrisiko og har etablert prismodeller basert på risikoklassifiseringssystemet.

Stresstesting: Bjugn Sparebank gjennomfører periodiske stresstester av kredittporteføljen hvor effekten av stresstestene på forventet tap og risikojustert kapital analyseres og vurderes.

6.2.2 Oppfølging av kredittrisiko/risikorapportering

Risikoeksponeringen innenfor kredittområdet følges opp ved hjelp av et porteføljestyringsystem som gir muligheter for en hensiktsmessig oppfølging av porteføljens risikoprofil og utviklingen av

denne. Det vektlegges å følge opp risikofordelt portefølje og utviklingen i denne basert på bevegelser mellom risikoklasser (migrering), forventet tap og risikoprising.

Risk & Compliance manager følger opp risikoen i kredittporteføljen og rapporterer kvartalsvis til styret og bankens ledergruppe.

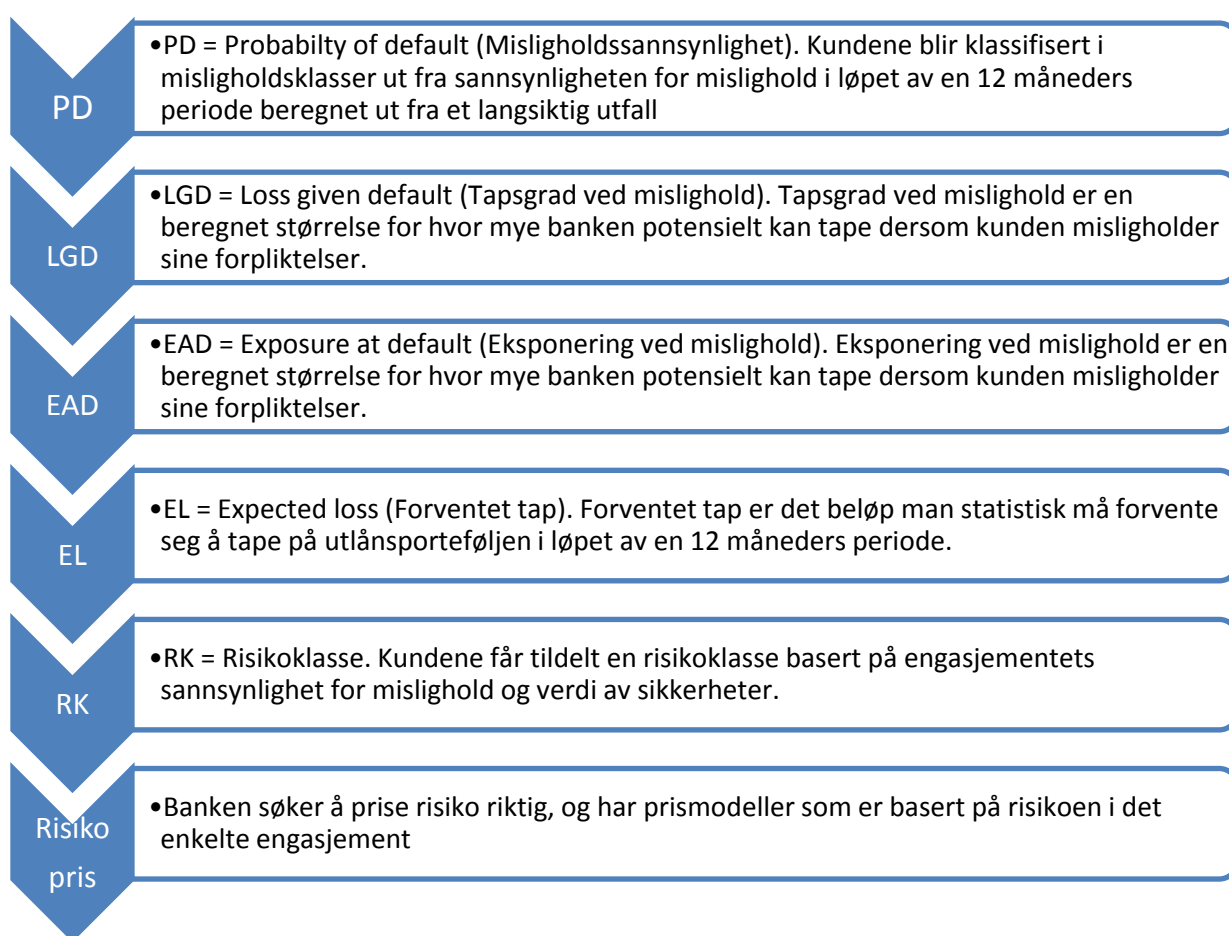
6.2.3 Kredittrisikomodeller og risikoklassifiseringssystem

Bjugn Sparebank benytter sammen med de øvrige bankene i Eika-alliansen, felles modeller for beregning av kredittrisiko på porteføljenivå og i innvilgelsesprosessen for bedrift- og personmarkedet. Modellene er basert på statistiske beregninger, og er under løpende validering og videreutvikling.

Bjugn Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Figur 6 viser bankens modell for risikoprising.

Figur 6: Modell for risikoprising

6.2.4 Porteføljeinformasjon

Informasjon om bankens kredittrisiko omfatter beskrivelse av utlånsporteføljen (inkl. garantier og ubenyttede kreditter), tapsutsatte og misligholdte engasjementer og annen informasjon, og finnes i note 2 til regnskapet og i årsberetningen.

6.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap som følge av endringer i observerbare markedsvariable (renter, valutakurser og verdipapirer). Bjugn Sparebank har ikke lenger en handelsportefølje for omløpsaksjer. Bankens markedsrisiko oppstår i hovedsak som følge av investeringer i obligasjoner og rentefond, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften som innlån (funding) og

rente- og valutahandel. Bjugn Sparebank måler og styrer eksponeringen mot markedsrisiko etter klart definerte rammer. I den løpende oppfølgingen kvantifiseres markedsrisiko gjennom løpende måling av eksponering i forhold til rammer.

6.3.1 Styring og kontroll

Markedspolicy er bankens ledende dokument for styring av markedsrisiko. Denne definerer tallfestede rammer for både rente- og valutaeksponering og verdipapirer. Markedsrisikoen styres, måles og overvåkes løpende med bakgrunn i rammer vedtatt av styret. Rammene fremgår av markedspolicy hvor maksimale rammer for eksponering i rentebærende instrumenter og valuta fremgår. Markedspolicy revideres årlig.

6.3.1.1 Renterisiko

Renterisiko oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldsposter har ulik gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisiko kan splittes i tre elementer;

- Basisrisiko
- Administrativ renterisiko
- Rentekurverisiko

Basisrisiko er den verdiendring på konsernets eiendeler og gjeld som finner sted når hele rentekurven parallellforskyver seg. Administrativ renterisiko oppstår på grunn av den tid det tar før renteendring inntreffer i markedet til konsernet har justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum 6 ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og 8 uker ved rentereduksjon på innskudd. Rentekurverisiko er risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike løpetidsbånd ved en renteendring.

Formålet med bankens styring av renterisiko er å sikre at banken til enhver tid har en kjent renterisikoeksponering og at denne er i samsvar med bankens risikoprofil, gjeldende rammer og forventninger til fremtidig renteutvikling.

6.3.1.2 Valutarisiko

Valutarisiko måles ut fra samlet brutto- og nettoposisjon i valuta og nettoposisjon i ulike valutasorter. Det er etablert rammer for brutto og netto posisjonering i valuta, samt ramme for plassering i enkeltvaluta.

6.3.1.3 Spreadrisiko

Spreadrisiko defineres som risikoen for endringer i markedsverdi for bankens portefølje av obligasjoner og sertifikater, som følge av generelle endringer i spread i markedet. Bjugn Sparebanks risikotoleranse tilsier at spreadrisikoen skal søkes redusert i størst mulig grad. Med bakgrunn i dette vil det si at vår likviditetsportefølje kan defineres som en bankportefølje, dvs at vi i hovedsak ikke har eiendeler med tanke på videresalg eller kortsiktige investeringer for å dra fordel av pris eller rentevariasjoner (se kapitalkravsforskriften § 31-1).

6.3.1.4 Overvåking og rapportering

Risk & Compliance manager gjennomfører uavhengig rapportering av de ulike elementer innenfor markedsrisiko til styret og ledelsen i risikorapportering.

6.4 Operasjonell risiko

Banken definerer operasjonell risiko som «risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser». Operasjonell risiko er

en risikokategori som fanger opp alt det vesentligste av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet. Risikoen kan inndeles etter tre underliggende forhold:

- Menneskelige faktorer
  - Tap eller risiko som følge av utilsiktede handlinger, kvalitetssvikt, manglende oppfyllelse av en forpliktelse overfor bestemte kunder eller brudd på rutiner/retningslinjer i kundeprosesser.
  - Tap eller risiko som følge av hendelser som er i strid med lovgivning, forskrifter og avtaler om arbeidsmiljø.
  - Tap eller risiko som følge av handlinger, begått av ansatte, med sikte på uberettiget å tilegne seg midler eller omgå lovgivning eller virksomhetens mål.
- System/tekniske faktorer
  - Tap eller risiko som følge av driftsavbrudd eller systemfeil.
- Eksterne faktorer
  - Tap eller risiko som følge av handlinger, begått av tredjepart, i den hensikt å bedra, uberettiget tilegne seg midler, eller omgå lovgivningen.

Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko. Mens bankene bevisst tar markeds- og kredittrisiko, er operasjonell risiko en risikotype man i størst mulig grad søker å unngå.

6.4.1 Styring og kontroll

Banken har gjennom de siste årene iverksatt tiltak for på sikt å bedre kunne kvantifisere både risikotoleranse og kapitalbehov for operasjonell risiko gjennom løpende revidering av policy for operasjonell risiko. Det er lagt vekt på identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko på alle nivåer i banken. Lederens viktigste hjelpemiddel i arbeidet er faglig innsikt og ledelseskompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingsystemer

6.4.1.1 Identifisering av risiko

Den overordnede målsetting er at banken skal ha effektiv styring og overvåking av operasjonell risiko slik at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Likeledes skal risikostyringen være tilpasset valgt ambisjonsnivå i forhold til kapitalkravforskriften.

Dette innebærer at:

- Hver enhets leder er ansvarlig for å kjenne og styre den operasjonelle risiko innenfor eget ansvarsområde.
- Styringen av den operasjonelle risikoen skal redusere risikoen for uønsket tap.
- Det skal gjennomføres vurderinger av den operasjonelle risiko i bankens planer og drift, samt ved alle vesentlige endringer i virksomheten.
- Det skal legges spesiell vekt på å arbeide med kvalitetsforbedringer og forebyggende tiltak, samt å følge opp at det gjennomføres tiltak på identifiserte forbedringsområder.
- Det skal foreligge krise-, beredskaps- og kontinuitetsplaner for alle forretningskritiske prosesser og på områder som vedrører helse, miljø og sikkerhet.
- Operasjonelle tapshendelser skal registreres.
- Arbeidet med styring og kontroll av operasjonell risiko skal dokumenteres, og risikobildet skal rapporteres periodisk til styret og ledelsen.

6.5 Compliancerisiko

Compliance risiko er risikoen for at banken pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

6.5.1 Styring og kontroll

Med bakgrunn i policy for virksomhets- og risikostyring er det egne retningslinjer for compliance. Retningslinjene skal sikre

- en effektiv prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer
- en effektiv prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lovene/forskriftene, bransjestandardene og de interne retningslinjene

6.6 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at banken ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Bankens avkastning og nivået på bankens kapitaldekning vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

6.6.1 Styring og kontroll

Styring av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i likviditetsstrategi, som bl.a. definerer rammer for likviditetsrisiko, beredskapsplaner, måling og overvåking og rapportering. Likviditetspolicy vedtas av styret og revideres årlig. I tilknytning til denne policien er det etablert egen beredskapsplan for likviditet for håndtering av urolige likviditetssituasjoner. Beredskapsplan likviditet regulerer organisering og prosedyrer ved en krisesituasjon. Økonomisjef har ansvaret for den daglige løpende likviditetsstyringen herunder utarbeidelse av likviditetsprognoser, mens løpende overvåking i forhold til rammer og stresstester gjennomføres av Risk & Compliance manager. Denne funksjonen gjennomfører uavhengig rapportering innenfor områder til styret og ledergruppen.

6.7 Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at Bjugn Sparebank blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategiske eide selskaper, eller at banken må bidra med ny egenkapital eller likviditet i strategisk eide selskaper, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre videre drift som følge av underskudd.

Følgende selskaper inngår i beregningen av eierrisiko:

- Eika Gruppen AS (eierandel 0,58%)
- Eiendoms kreditt AS (eierandel 0,28%)
- Eika Boligkreditt AS (eierandel 0,00%) Kun aktuell hvis banken flytter lån til EBK

6.8 Strategisk risiko

Strategisk risiko er risiko for uventede tap eller sviktende inntjening knyttet til strategiske valg som vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp. Dette aktualiserer behovet for å se fremover og sikre seg nødvendig kapital i forbindelse med igangsatte og planlagte aktiviteter.

6.8.1 Styring og kontroll

Banken gjennomfører årlig en revisjon av strategien. Dette innebærer en gjennomgang og risikoanalyse knyttet til endringer i rammebetingelser, herunder konkurransesituasjonen, krav fra offentlige myndigheter, endring i kundeadferd og krav til kompetanse og organisering. Analysen sees opp mot muligheter for banken til å nå strategiske mål.

Det er avgjørende for banken at Eika-alliansen fungerer. Banken har fokus på å bidra til at alliansen skal fungere. Styret velger ikke å beregne et eget pilar 2-tillegg for denne risikoen.

6.9 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og/eller kostnadssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeferd.

Den mest sentrale refleksjonen ved denne definisjonen er at volatiliteten i resultatet til Bjugn Sparebank i all vesentlighet nettopp påvirkes av kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Dette er risiko vi allerede har allokert kapital for.

6.9.1 Styring og kontroll

God strategisk planlegging er det viktigste verktøy for å redusere eksponeringen mot forretningsrisiko og innebærer at Bjugn Sparebank foretar tilpasninger i sin egen forretningsmodell for å kompensere for eventuelt inntektsbortfall, enten dette er gjennom å finne andre inntektsområder, eller gjennom å tilpasse kostnader til den nye forretningsmodellen. Volatiliteten i resultatet følges løpende opp gjennom måling av aktivitetsnivå og analyser av økonomiske resultater pr forretningsområde. Vi legger til grunn at vurdering av overordnet styring og kontroll har gyldighet i forhold til å konkludere på styring av forretningsrisiko. Styringen av denne risikoen vurderes å være tilfredsstillende, herunder også i fremoverskuende perspektiv.

Banken følger opp den forretningsmessige risikoen gjennom den løpende økonomiske rapporteringen og rapportering i bankens målekort. Rapporteringen skal bidra til at inntektssvikt eller kostnadsøkninger ikke får vesentlige konsekvenser for bankens resultat, noe som stiller krav til både rapporteringshyppighet og omfang.